

Dr. Elsa Stamatopoulou

Director, Indigenous Peoples' Rights Program, Institute for the Study of Human Rights

Adjunct Professor, Center for the Study of Ethnicity and Race & Department of Anthropology

Columbia University

The significance of Cavafy today

Τί σημαίνει σήμερα ο Καβάφης, ο τόσο Έλληνας κι ο τόσο κοσμοπολίτης; Τί σημαίνει στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο, τον κόσμο της μετανάστευσης, της πολιτισμικής μίξης και των αντιθέσεων, τον κόσμο της κρίσης, τον κόσμο της αναθεώρησης των αξιών. Τί σημαίνει ο Καβάφης για μένα;

Γιά τους Έλληνες που έχουν φύγει απ'τη γη τους, που πάντα έφευγαν και που ακόμα φεύγουν, το πρώτο πράγμα που ακούμε να μας λέει ο Καβάφης είναι πως το ταξίδι του γυρισμού και του νόστου στην «Ιθάκη» είναι μέσα μας, είναι δικό μας. Κι από μας εξαρτάται να το κάνουμε ένα «ωραίο ταξίδι». Μας παροτρύνει να ευχόμαστε νάναι μακρύς ο δρόμος και πολλά τα καλοκαιρινά πρωινά που θα μπαίνουμε «σε λιμένες πρωτοϊδωμένους». Κι εμείς, Έλληνες κι άνθρωποι του κόσμου όπου γης, ν' ανοίγουμε το πνεύμα και την ψυχή στην σοφία και την ομορφιά των πραγμάτων που θα συνατήσουμε στον δρόμο. Ένα ταξίδι λοιπόν φωτεινό, κι όχι κλειστό στον κόσμο και μεμψίμοιρο, μας εμπνέει ο ποιητής.

Έλληνας της διασποράς και λόγιος ο ίδιος, δεν δίστασε να πλησιάσει στην ποίησή του, και μέσα απ'τον έρωτά του, ανθρώπους από άλλα μέρη. Τους ύμνησε τους όμορφους νέους χωρίς προκαταλήψεις, όπως μνημόνευε και υμνούσε μυθικούς ήρωες, και τολμούσε να εκφράσει τον ερωτισμό του πέρα από κοινωνικές προκαταλήψεις της εποχής του.

Κριτικός για τα πράγματα, την τάση σήψης στην κοινωνία και στους θεσμούς, αναρρωτιέται δηκτικά, όπως κι εμείς πρέπει ν'αναρρωτηθούμε, «και τώρα τί θα γένουμε χωρίς βαρβάρους; Οι άνθρωποι αυτοί ήταν μιά κάποια λύσις». Κι αλλού με θλίψη λέει πως «...όταν η μεγάλη κρίσις έλθει, η τόλμη κι η απόφασίς μας χάνονται»... Και μιλώντας σε σένα και σε μένα, καυστικός, μας βγάζει απ'τη βολή μας, με τον στίχο «και σύ τα δέχεσαι αυτά τα πράγματα που δεν τά θέλεις». Γιατί δηλαδή η εθελουφλία και η παθητικότητα;

Πάντα στο τέλος ο Καβάφης έρχεται πολύ κοντά σε μένα και σε σένα, μας μιλάει άμεσα, για να μας θυμίσει υπαρξιακά και φιλοσοφικά, ότι κατά βάθος είμαστε εγώ κι εσύ που πρέπει ν'άφουγγραζόμαστε 'οταν προσπαθούν να μας κλείσουν «από τον κόσμον έξω». Ο καθένας μας είναι που πρέπει να χαίρεται τον έρωτα και τη ζωή πριν μας φύγει. Και να μην φοβηθώ, μου λέει ο ποιητής, πριν ριχτώ στη ζωή, «γιατί όταν θέλω-και θάχω θέλησι, δυναμωμένος ως θάμαι με θεωρία και μελέτη-στές κρίσιμες στιγμές θα ξαναβρίσκω το πνεύμα μου, σάν πρίν, ασκητικό».

Ο Καβάφης είναι κοντά μας σήμερα, όχι σαν «κλασικός», αλλά σαν ένας επαναστάτης κι ένας από «μας», όπου και νάμαστε. Όταν ψάχνω λόγια να προφέρω σε στιγμές θλίψης η γιορτής για καλό κατευόδιο σε ανθρώπους από κάθε μέρος της γης, πιάνομαι από τους στίχους της Ιθάκης. Και άλλες στιγμές, εκείνες του πολιτικού προβληματισμού, αναρρωτιέμαι πώς θα έβλεπε ο Καβάφης- της κοσμοπολίτικης Αλεξάνδρειας- την Αθήνα και την Νέα Υόρκη του σήμερα, τι στίχους θα έβρισκε να τις καυτηριάσει η να τις υμνήσει. Δική μου και δική σου η ευθύνη αλλά και η χαρά να μαντέψουμε.

1. Ιθάκη
2. Περιμένοντας τους βαρβάρους
3. Τρώες
4. Η Σατράπεια